

Sygn. akt I UK 330/19

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania „V.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
(poprzednio „S.” Spółka z o.o. w G.)
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
z udziałem zainteresowanej G.D.
o ustalenie płatnika składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzją z dnia 10 grudnia 2015 r. stwierdził, że zainteresowana G.D. z tytułu umów zlecenia u płatnika składek „S.” Spółka z o.o. w G. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnie chorobowemu od dnia 13 sierpnia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. i z tego tytułu ustalił wysokość podstawy wymiaru w okresach i wysokościach wskazanych w treści tej decyzji, stwierdzając, iż płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych jest „S.” Spółka z o.o.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 27 listopada 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż zainteresowana G.D. z tytułu umowy zlecenia nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu w okresie dnia 13 sierpnia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. u odwołującej „S.” Spółka z o.o. oraz że odwołująca nie jest płatnikiem składek za powyższy okres. W sprawie tej Sąd Okręgowy ustalił, że odwołująca się Spółka w ramach prowadzonej działalności wykonuje usługi sprzątania dla różnych firm. Z dniem 1 lipca 2012 r., w oparciu o umowę zawartą z „R.” Sp. z o.o. we W., na podstawie art. 23¹ k.p. przekazała spółce „R.” część swoich pracowników. W umowie o świadczenie usług z tej samej daty odwołująca się zleciła świadczenie usług, będących przedmiotem jej działalności (sprzątanie) spółce „R.”, która w celu realizacji tych usług zobowiązała się do oddelegowania tzw. wykonawców, tj. osób zatrudnionych u niej na podstawie umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych. Na mocy porozumienia z dnia 31 października 2012 r. spółka „R.” przekazała część swoich pracowników do „K.”. W dniu 1 listopada 2012 r. odwołująca się zawarła z „K.”. umowę o świadczenie usług, będących przedmiotem jej działalności (sprzątania), zaś „K.”. zobowiązała się do wykonywania tych usług przy pomocy pozostających w jej dyspozycji zasobów osobowych. W oparciu o powyższe umowy, spółka „R.”, a następnie „K.”. świadczyły dla odwołującej się usługi sprzątania we wskazanych przez nią obiektach. Prace te w okresie objętym zaskarżoną decyzją faktycznie były wykonywane przez G.D. na podstawie umowy zlecenia zawartej najpierw ze spółką „R.” (od dnia 13 sierpnia do 31 października 2012 r.), a następnie z „K.”. (od dnia 1 listopada do 31 grudnia 2012 r.) Podmioty te zgłosiły zainteresowaną do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz wypłacały należne wynagrodzenie.

Sąd Apelacyjny w [...]. wyrokiem z dnia 21 marca 2019 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 27 listopada 2017 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy nie dopuścił się błędu w zakresie subsumcji ustalonego w sprawie stanu faktycznego do art. 734 w zw. z art. 750 k.c., przyjmując, że w okresie objętym sporem zainteresowanej nie wiązał z „S.” Sp. z o.o. w G. stosunek cywilnoprawny, z którym ustawa łączy obowiązek ubezpieczenia społecznego. Jednocześnie Sąd drugiej instancji uznał, że Spółce „R.” i syndykowi

masy upadłości „K.” Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w O. nie przysługiwał i nie przysługuje przymiot strony, w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 k.p.c., gdyż zaskarżone decyzje dotyczyły tylko relacji odnoszących się do płatnika składek, którym nie były spółki „R.” lub „K.”.

Organ rentowy zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości skargą kasacyjną, wnosząc o jego uchylenie w całości, zniesienie postępowania przed Sądem drugiej instancji w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie, co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego i oddalenie odwołania. Wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną organ rentowy oznaczył na kwotę 1.023 zł.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. zarzucono naruszenie: 1) art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 149 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 2 k.p.c. i art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c. zarzucając nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji polegającą na niewezwaniu na rozprawę i do udziału w postępowaniu apelacyjnym w charakterze zainteresowanego Syndyka masy upadłości „K.”, mimo że w postępowaniu pierwszoinstancyjnym podmiot ten wstąpił do sprawy w charakterze zainteresowanego, uzyskując tym samym przymiot strony w tym postępowaniu; 2) art. 149 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c., poprzez zaniechanie zawiadomienia o rozprawie apelacyjnej Syndyka masy upadłości „K.”; 3) art. 38a ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe poprzez prowadzenie i zakończenie sprawy przez Sąd drugiej instancji mimo braku wymaganej pod rygorem nieważności zgody tymczasowego nadzorcy sądowego Spółki „S.” (obecnie „V.” Sp. z o.o.) na podtrzymanie stanowiska tej Spółki i przyjęcie, że tego typu aktywność w sprawie sądowej jest czynnością zwykłego zarządu; 4) art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie części zebranego w sprawie materiału dotyczącego okoliczności i warunków realizacji przez zainteresowane usług sprzątania na

obiektach kontrahentów Spółki „S.”; 5) art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nierozpoznanie i nieodniesienie się przez Sąd drugiej instancji do zarzutów apelacji dotyczących naruszania prawa procesowego; 6) art. 750 k.c. w związku z art. 734 § 1 k.c., przez błędną wykładnię i nieprawidłowe uznanie, że pomiędzy zainteresowanymi a Spółką „S.” nie została nawiązana (nie była kontynuowana) umowa o świadczenie usług w rozumieniu art. 750 k.c.; 7) art. 750 k.c. w związku z art. 734 § 1 k.c., art. 58 § 1 i 2 k.c., art. 353¹ k.c., przez ich błędną wykładnię i nieprawidłowe uznanie, że między zainteresowaną a spółką „R.”, a następnie „K.”. nawiązana została umowa o świadczenie usług w rozumieniu art. 750 k.c.; 8) art. 750 k.c. w związku z art. 734 § 1 k.c., art. 58 § 1 i 2 k.c., art. 353¹ k.c., przez ich błędną wykładnię i nieprawidłowe uznanie, że między spółkami „R.” oraz „K.”. i „S.” istniał stosunek prawny wynikający z zawartych odpowiednio umów o świadczeniu usług, zgodnie z którymi obie spółki zobowiązane były do oddelegowania określonych osób, mimo że treść tych umów oraz sposób ich wykonania wskazuje, iż osoby te nadal pozostawały pracownikami oraz zleceniobiorcami Spółki „S.” zobowiązanymi do świadczenia pracy lub usług na rzecz tej Spółki; 9) art. 4 pkt 2a, art. 6 ust. 1 pkt. 4, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt. 2 oraz art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1, art. 85 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Organ rentowy wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na: 1) nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. na skutek niewzewzania Syndyka masy upadłości do udziału w rozprawie apelacyjnej, na której zapadł wyrok, co pozbawiło ten podmiot możliwości obrony jego praw objętych sporem, jak i skutecznego zakwestionowania poglądu Sądu drugiej instancji o pozbawieniu go przymiotu osoby zainteresowanej w rozumieniu art. 477¹¹ k.p.c.; 2) występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do ustalenia, czy w razie zaskarżenia decyzji zawierającej m.in. określenie płatnika zobowiązanego do opłacania składek za ubezpieczonego z danego tytułu, w następstwie zakwestionowania przez organ rentowy ważności zgłoszenia do ubezpieczeń dokonanego dla tego ubezpieczonego z tego samego tytułu przez innego płatnika, w sytuacji innej niż opisana w art. 8 ust. 2a ustawy z

dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez podmiot, który nie jest adresatem decyzji, podmiot ten ma w postępowaniu sądowym prowadzonym z odwołania od tej decyzji status zainteresowanego w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 k.p.c. i czy niewezwanie tego podmiotu w charakterze zainteresowanego do udziału w sprawie apelacyjnej godzi w jego uprawnienie do obrony swoich praw, przy uwzględnieniu, że zgodnie z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. zainteresowany po wstąpieniu do sprawy ma status strony w postępowaniu sądowym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych; 3) potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie – z uwagi na rozbieżną wykładnię przepisów prawa materialnego dokonaną w wyrokach Sądu Apelacyjnego w [...]. wydanych w tożsamym stanie faktycznym i prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega odrzuceniu. Stosownie do art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK

309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. Wobec tego skarga kasacyjna z określoną przez organ rentowy wartością przedmiotu zaskarżenia w kwocie 1.023 zł okazała się przedmiotowo niedopuszczalna ze względu na wartość niższą niż 10.000 zł. Zauważyć trzeba, że istotą sporu w rozpoznawanej sprawie nie było ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa zlecenia wykonywana przez zainteresowaną. Innymi słowy nie było przedmiotem odwołania od zaskarżonej decyzji podleganie ubezpieczeniom społecznym, lecz ustalenie podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu.

W sprawie dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy zaś od wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 października 2002 r., II UZ 94/02, OSNP 2004 nr 6, poz. 107; z dnia 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 20 września 2017 r., I UK 342/16, LEX nr 2390760; z dnia 7 listopada 2017 r., II UK 656/16, niepubl.). W postanowieniu z dnia 18 września 2014 r., I UZ 9/14 (LEX nr 1532734) Sąd Najwyższy stwierdził, że dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawach o prawa majątkowe (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.) uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, niezależnie od tego, czy sporne roszczenie dotyczyło ustalenia, ukształtowania, czy świadczenia. Z kolei w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17 (LEX nr 2434481), Sąd Najwyższy uwypuklił, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregośkolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy systemowej. W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość

przedmiotu zaskarżenia (zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114 czy z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34 oraz uzasadnienie do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., III UZP 9/17, LEX nr 2521638). Konkludując, skoro organ rentowy, w sprawie, w której kwestionowana była powinność zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne, w skardze kasacyjnej wskazał jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę należnych do zapłaty składek za zainteresowaną wynoszącą poniżej 10.000 zł, to skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (art. 398² § 1 k.p.c.) i podlega odrzuceniu. Pogląd ten w sprawie o tym samym stanie faktycznym i prawnym dotyczącym tej samej odwołującej się Spółki jako płatnika składek wyraził już Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 20 września 2017 r., I UK 342/16 (LEX nr 2390760), z dnia 2 października 2018 r., I UK 254/17 (LEX nr 2561067), z dnia 22 października 2019 r., I UK 422/18 (niepubl.), z dnia 12 lutego 2020 r., I UK 163/19 (niepubl.).

Podkreślenia wymaga, że ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, tj. ustalającą płatnika składek (art. 83 ust. 1a) oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: „R.” i „K.”, sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi – pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy – wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem

w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne (zob. K. Ślebzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.